

DEL 2

torsdag

1. desember

2011

Innsikt

FOTO: TORE-ANDRÉ BAARDSEN

Kultur

Dyrebare følelser

Side 10

Utenriks

FOTO: SCANPIX

Krafttak for finansmarkedet

I går gikk sentralbanker verden over ut med felles tiltak for å lette presset på finansmarkedene. Det fikk børsene til å reagere med oppgang.
SIDE 4

Mening

» Grepene de tar er både preget av ideologi og av sparehensyn, og særlig KrFs velgere får valuta for stemmeseddelen.
SIDE 6

Viten

Planetene med ringene

Saturn har tre ringer som består av stein og grus rundt seg. Ringene kan være rester av en liten måne som ble ødelagt av tidevannskrefter.
SIDE 10

Kultur

Linn Ullmann vil pirke i det ub

Forfatter Linn Ullmann snakker heller om medfølelse, enn om sin nye roman. Selv mistet hun lysten til å skrive etter 22. juli.

FILOSOFIKAFÉ

KRISTIANSAND

Svartkledd står hun der. I salen sitter 300 publikummere som vil høre henne snakke om temaet «Er det mulig å med-føle?» For bare noen dager siden kom hennes nyeste roman, «Det dyrebare» ut, hvor temaet er nettopp dette.

– Medfølelse er et forslitt ord som trenger nytenkning. Er det mulig å medføle, medleve og medpuste via litteraturen? Jeg tror det går an. Det å lese og skrive er nemlig en øvelse i å tre ut av seg selv, og inn i noen andre, sier Linn Ullmann.

For hennes femte roman handler om nettopp dette: Forfatteren Jon Dreyers liv er i ferd med å rakne. Han kjemper med skrivesperre, mot demonene. Det handler om dødsfall. Og om lillebroren som druknet, mens to år eldre Siri skulle passe på ham. Ingen vet hvordan ulykken skjedde, og ingen snakket med Siri etterpå, ikke engang moren. Men i går var det ikke romanen Ullmann ville snakke om.

Trøst i vuggesang

Etter 22. juli har man behov for ekstra mye medfølelse. Da trekker Ullmann fram trøstende vuggesanger.

– Det er et spørsmål jeg har tenkt på: Hvor mange vuggesanger ble egentlig sunget i Norge kvelden før 22. juli? Vuggesanger skal være som en stemme av beskyttelse, men likevel sier de: Jeg lover å beskytte deg. Jeg kan ikke beskytte deg, sier Ullmann, og leser teksten til den kjente vuggesangen «Byssan lull»:

«Byssan lull koka, kittelen full,

det seiler tre skuter på havet.

Den første er en bark.

Den andre er en brigg.

Den tredje har så ødelagte segl.»

– Det er også litteraturens plass, å skildre de ødelagte seilene, det som er vondt, sier Ullmann.

Selv mener hun det er umulig å forstå terrorhandlingene som sjokkerte Norge i sommer. Mange beskriver hendelsene med ord som ubegripelig. Uforståelig. Ufattelig.

– Men det er begripelig. Sorg er ikke ufattelig. Vold er ikke

OM MEDFØLELSE: Da Linn Ullmann kom til årets siste Filosofikafé på Kick i går kveld, snakket hun om medfølelse.

– Jeg lurte på om det er mulig å medføle, med-leve og med-puste via litteraturen. Jeg tror det går an, sa Ullmann.

FOTO: TORE-ANDRÉ BAARSEN

ufattelig. Det er uutholdelig fattbart, fortsetter hun, til en stummende taus sal.

Finner svar i kunsten

Midt i sorgen mener hun at man kan søke trøst i kunsten, i litteratur, film og musikk.

– Vi kan lese at Anders Behring Breivik mangler empati. Men det gir oss ingen svar, ingen forklaring. Kunsten kan være et sted som går bakenfor avisartiklene og den daglige samtalen, og vi kan fortsette å søke etter svar der, sier hun.

Det har gått seks år siden

Linn Ullmann sist ga ut en roman. Men hele bokprosjektet hennes skulle bli forsinket med tapet av faren Ingmar Bergman. Den sorgen er fremdeles med henne.

Ville ikke skrive

– Ekspertene sier at den tyngste perioden i en sorgprosess varer fra tre til ni måneder. Jeg tror ikke sorg kan tidfestes. For noen er sorg plutselig, grusom og evig. En livslang tilstand. Ensom. For andre er sorgen en kjent følgesvenn, sier Ullmann.

Midt inne i arbeidet med sin

siste bok, skjedde det forferdelige i Oslo og på Utøya.

– Jeg må være ærlig. Jeg tenkte: Hvordan kan jeg skrive ferdig en bok etter 22. juli, når verden går i stykker? Når jeg går i stykker? Eller når noe så fundamentalt i vårt land går i stykker. Et kjent dikt sier jo «Kan vi skrive dikt etter Auschwitz?» Men det å gå inn i det ubegriperlige og ubehagelige er måten å begynne å forstå på, sier hun.

Tekst: **Anette Os**
anette.os@fvn.no - 91187193

FAKTA

Linn Ullmann

► Yrke: forfatter

► Utgivelser: «Før du sovner» (1998), «Når jeg er hos deg» (2001), «Nåde» (2002), «Et velsignet barn» (2005)

► Utmerkelser: Den norske leserprisen, nominert til «The Independent Foreign Fiction Prize i Storbritannia», nominert til Brageprisen, «Et velsignet barn» kåret til beste oversatte roman i avisa The Independent og nominert til The Independent Foreign Fiction Prize og til The International IMPAC Dublin Literary Award. Mottok Amalie Skram-prisen for sitt forfatterskap.

► Aktuell: Gir ut boken «det dyrebare»

PÅ TURNE: Alexander Rybak, Dennis Storhøi og Anne Vada med musikere reiser ut på stor turné på Østlandet. Turneen har fått tittelen «Vinterbilder», og ifølge Rybaks eget selskap får både hverdag og høytid plass. Skuespilleren Dennis Storhøi og Rybak gjorde 100 forestillinger sammen med «Spelemann på taket» på Oslo Nye Teater i 2007. I ettertid har Rybak omtalt Dennis Storhøi som sin største mentor. NTB

behagelige

SIGNERING: Else Beate Aas fikk signert sin første bok av Linn Ullmann i går. – Ullmann snakker om et vanskelig tema, men hun gjør det lett å forstå. Det har vært en stor kveld, sier hun. FOTO: TORE- ANDRÉ BAARDSEN

Sår og sterk familiekronike

ROMAN

Det dyrebare

Linn Ullmann
Oktober

► Varsame oppattakingar, når ulike personar fortel om same hendinga, nyttar forfattaren til å skrelle bort lag etter lag av forteiingar og løgner

■ Rammeforteljinga i Det dyrebare begynner ein tåkete sommarkveld i 2008, i ein sveit-servilla eit par timars køyring sør for Oslo, og sluttar på 1. nytt-årsdag i 2011. Retrospektivt får vi glimt tilbake til 2. verdskrig. Sommarkvelden i 2008 tvingar dottera Siri gjennom ei storsle-gen feiring av 75-årsdagen til mora, Jenny Brodal. Ho er full – etter å ha gått i 20 år utan å smake ein drope alkohol. Same natta blir Mille, ein 19-åring som Siri har engasjert som bar-nevakt for barna sine, Alma og Liv, sporlaust borte. Ein annan tragedie spøker også i bakgrun-nen: veslebroren til Siri, Syver, druknar i eit tjern når dei bae er små. Siri skulle passe veslebro-ren, og Jenny har aldri kunna tilgje at storesøster ikkje passa godt nok på guten. Siris ekte-mann, Jon, er utru – og har, et-ter to kritikarroste romanar i ein trilogi – fått skrivesperre. Seinhaustes 2010 blir restane av Mille funne av tre gutungar som leiter på feil stad etter ein skatt dei har grave ned.

Linn Ullmann har for vane å skape personar med både ytre og indre skavankar. Slik er det også i denne romanen: Mille har måneansikt, Siri har skeiv rygg, hushjelpa Irma er eit mys-terium – i ein kjempesvær kvin-nekropp. Ekteskapet til Siri og Jon skjelv i samanføyningane, Jenny tek til flaska, Alma seier Gud snakkar til henne – men etter at Mille blir borte, blir ho

UTAN DAUDKJØT: Linn Ullmann nyttar seg av ulike forteljarstemmer, lar ofte fleire personar fortelje om same hendinga. Boka på over 400 sider er utan daudkjøt. FOTO: FORLAGET OKTOBER

eit skikkeleg problembar. Ka-rakteristisk for personane er at dei ikkje kommuniserer. Forte-iingar og løgner, krav som ikkje kan imøtekomast, mangel på fellesskap og samhandling – Det dyrebare er ei familiekronike om ein dysfunksjonell familie som snublar seg vidare, dag for dag. Forfattaren nyttar seg av ulike forteljarstemmer, lar ofte fleire personar fortelje om same hendinga. Det mystiske, det tå-ke-lagde, det uforklarlege fekk i alle fall meg til å ha problem med å legge frå meg boka. Det tåke-lagde ja, det er mange dagar med tåke i denne romanen, eitt litterært grep som også er ele-gant handtert. Og det er fleire slike grep. Mursteinar på 400 hundre sider synst eg ofte har ein god del daudkjøt, men Ull-

manns bok har det ikkje. Dei varsame oppattakingane når ulike personar fortel om same hendinga, nyttar forfattaren til å skrelle bort lag på lag av for-teiingar og løgnar. Dette grepet, som eg i litterær samanheng li-ka å kalla laukgrepet, fører oss nærare og nærare innpå perso-nane. Mens lauken blir mindre, stig dei fram, avkleddde, nakne – og ikkje sjeldan kjende eg som lesar at laukosen fekk augo til å renne. Det er ekle, vonde og såre medmenneskelege pro-blem og utfordringar Ullmann stikk hol på i boka, og ho gjer det profesjonelt. Beksvalt humor er også eit av verkemidla hennar, og den er svartare i denne roma-nen enn nokonsinne.

BJARNE TVEITEN

– «Pan Am» krasjlander

Det er ikke tilstrekkelig mange som følger med på det glamorøse og spennende flyvertinne-livet på 60-tallet.

Den amerikanske dramaserien «Pan Am» risikerer nå å lande for godt ettersom det amerikanske TV-selskapet ABC har tråk-ke-t på bremsene. Det er klart at det blir færre episoder i den første sesongen enn opprinnelig planlagt, melder tvline.com.

Opprinnelig var det nem-lig planlagt drøyt 20 episoder. Nå er det klart at det bare blir 14. Bransjepressen tolker dette

SLITER: TV-serien «Pan Am» har ikke blitt den suksessen som produksjonssel-skapet ABC hadde ønsket. FOTO: SCANPIX

som et signal på at serien ikke får noe langt liv – og muligens ender etter 14 episoder.

«Pan Am» var en av denne TV-sesongens mest omtalte nye sier, med Christina Ricci i ho-vedrollen. Men den har stadig tapt seere etter premieren i sep-tember, og den er svært kostbar å spille inn.

Her hjemme har vi kunnet følge serien på TV3.

Skuespilleren Karine Vanasse, som spiller Colette, sier følgen-de via Twitter: «Vel, vi har fått telefonen. «Pan Am» kommer bare med en episode etter jul. Men helt til siste slutt skal vi gi dere alt». ©NTB